

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Н. Г. Ушакова

І. І. Помінова

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»**

Харків
ДБТУ
2022

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт бакалаврського рівня зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» / укладачі : Н. Г. Ушакова, І. І. Помінова – Х. : Монограф, 2022. – 57 с.

Укладачі: Н. Г. Ушакова, І. І. Помінова

Рецензент: д-р екон. наук, проф. Н. Л. Савицька

Кафедра економіки та бізнесу

© Ушакова Н. Г., Помінова І. І.,
укладачі, 2022
© Державний біотехнологічний
університет, 2022

ВСТУП

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про освіту» (1060-12) і Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. в Україні введена багаторівнева система вищої освіти. Кваліфікаційний рівень бакалавра присвоюється після закінчення процесу навчання у відповідності з освітньо-професійною програмою, орієнтованою на науково-дослідну чи науково-педагогічну діяльність.

Кваліфікаційна робота бакалавра – це самостійно виконана дослідницька праця за визначеною темою, що носить науково-прикладний характер і має за основне призначення демонстрування рівня компетенцій здобувача освіти та його вміння вирішувати конкретні теоретичні та практичні завдання. Її виконання передбачено вимогами Стандарту вищої освіти для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказ МОН України від 04.03.2020 р. №357) спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», освітньої програми Міжнародна економіка. Кваліфікаційна робота бакалавра має бути актуальною та спрямованою на вирішення економічних проблем сьогодення.

Кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» виконується здобувачем вищої освіти на IV курсі навчання у VIII семестрі (табл. 1). Вона є завершальним етапом навчання та підводить підсумки навчального процесу в плані спеціальної підготовки (має показати ступінь опанування комплексом дисциплін навчального плану) і професійної підготовки (має продемонструвати вміння здійснювати дослідження і приймати обґрунтовані рішення в сфері міжнародних економічних відносин, а також в конкретних умовах господарської діяльності суб'єкта, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність).

Таблиця 1. – Розподіл годин, виділених на виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи за формами навчання

Найменування показників	Всього		Розподіл по семестрах	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання	VIII семестр	
			ДФН	ЗФН
Кількість кредитів ECTS	6	6	6	6
Загальний обсяг часу	180	180	180	180
Аудиторні заняття, год.	-	-	-	-
Самостійна робота, год., у т.ч.:	180	180	180	180
виконання роботи, год.	170	170	170	170
Підготовка до захисту	10	10	10	10
Форма контролю	Публічний захист роботи перед екзаменаційною комісією			

Методичні вказівки призначені для керівництва виконанням і захистом кваліфікаційних робіт бакалавра економічного факультету Державного біотехнологічного університету за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини». В них ураховуються сучасні вимоги до підготовки бакалаврів відповідно до компетентнісного підходу, зокрема вимоги положення Закону України «Про вищу освіту», інструкцій Міністерства освіти і науки України, галузевих стандартів вищої освіти України з підготовки бакалаврів за даною спеціальністю, «Положення про організацію навчального процесу», узагальнюються прогресивні досягнення та досвід керівництва дипломними роботами бакалаврів вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота має узагальнюючий характер та є самостійною індивідуальною кваліфікаційною роботою з елементами дослідництва та інновацій, яка виступає підсумком теоретичних знань та практичних навичок нормативної та вибіркової складових освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти.

В кваліфікаційній роботі бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» на основі виконаних здобувачем освіти досліджень мають бути сформульовані та обґрунтовані положення, які мають управлінське, фінансове, соціально-економічне значення в галузі міжнародної економіки. Кваліфікаційна робота бакалавра повинна бути науково-прикладним дослідженням з обраної теми і мати практичне значення для вдосконалення діяльності суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Мета виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи – закріплення і поглиблення компетентностей, здобутих у ході навчання, що дозволяє розв'язувати завдання в сфері міжнародних економічних відносин.

Компетентності та програмні результати виконання кваліфікаційної роботи бакалавра

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти рівня бакалавр в процесі виконання кваліфікаційної роботи	Програмні результати виконання кваліфікаційної роботи першого (бакалаврського) рівня
1	2
<i>Загальні компетентності:</i> ЗК7. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу <i>Спеціальні компетентності:</i> СК6. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі	РН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін РН3. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення РН4. Систематизувувати й упорядковувати отриману інформацію щодо процесів і явищ у світовому господарстві; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на них; формулювати висновки і розробляти рекомендації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища РН5. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них РН7. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати РН8. Розуміти, виділяти й описувати нові явища, процеси й тенденції глобального розвитку, механізми й інструменти реалізації економічної політики та світових інтеграційних/дезінтеграційних процесів, у тому числі та євроатлантичної інтеграції

СК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками СК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків СК12. Здатність використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин СК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України СК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності	РН9. Розуміти і вміти застосовувати, відповідно до інших вимог освітньої програми, сучасні теорії та методи розв'язання спеціалізованих складних задач і практичних проблем у сфері міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталу, міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, мобільності людських ресурсів, міжнародного трансферу технологій РН12. Здійснювати комплексний аналіз складних економічних систем, зіставляти та порівнювати їх складові, оцінювати й аргументувати оцінки результативності їх функціонування РН13. Підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження стану та перспектив розвитку окремих сегментів міжнародних ринків товарів і послуг з використанням сучасних знань про методи, форми й інструменти регулювання міжнародної торгівлі РН14. Розуміти і застосовувати теорії, принципи, засоби й інструменти реалізації міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин РН16. Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками РН18. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків РН17. Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України РН19. Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин РН20. Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин РН21. Розуміти і мати навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, як державною так і іноземними мовами РН22. Застосовувати відповідні методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України РН23. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні РН24. Обґрунтовувати вибір і застосовувати інформаційно-аналітичний інструментарій, економіко-статистичні методи обчислення, складні техніки аналізу та методи моніторингу кон'юнктури світових ринків РН25. Презентувати результати дослідження на базі яких, розробляються рекомендації та заходи з адаптації до змін міжнародного середовища

Кваліфікаційна робота бакалавра є підсумковою кваліфікаційною роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння студентом теоретичних знань та практичної підготовки в сфері міжнародних економічних відносин, здатність до самостійної роботи за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується як підтвердження здобувачем освіти встановленої кваліфікаційної характеристики і завершується присвоєнням йому кваліфікації бакалавра з міжнародних економічних відносин. Кваліфікаційна робота як метод оцінювання рівня якості підготовки має продемонструвати, що бакалавр володіє системою спеціальних знань, які здобуті в освітньому процесі на рівні новітніх досягнень науки у предметній області діяльності, що є запорукою його професійної діяльності.

Кваліфікаційна робота бакалавра має бути написана державною мовою, науковим стилем (див. дод. Е; Ж), логічно й аргументовано.

Логічна схема наукового дослідження передбачає наступну послідовність дій:

- мотивація;
- формулювання проблеми дослідження;
- пошук теоретичної основи розв'язання проблеми;
- формулювання гіпотез;
- перевірка гіпотез;
- авторський алгоритм пошуку розв'язання проблеми.

Основні етапи підготовки та виконання кваліфікаційної роботи бакалавра:

- вибір та затвердження теми;
- складання індивідуального календарного плану роботи;
- пошук наукових першоджерел за темою, їх аналіз, складання бібліографії;
- складання розгорнутого плану дипломної (бакалаврської) роботи;
- підготовка першого варіанту теоретичної частини:
 - а) обґрунтування актуальності обраної теми;
 - б) постановка мети і конкретних завдань дослідження;
 - в) визначення об'єкта та предмета дослідження;
 - г) вибір методів проведення дослідження.
- проведення емпіричних досліджень та опис процесу дослідження;
- статистичний аналіз отриманих результатів;
- інтерпретація отриманих результатів дослідження;
- формулювання висновків та оцінювання отриманих результатів;
- підготовка тексту, технічне оформлення та подання роботи науковому керівникові;
- доопрацювання тексту з урахуванням зауважень наукового керівника;
- проходження попереднього захисту роботи на кафедрі, її доопрацювання з урахуванням зауважень;
- подання остаточного варіанта роботи зовнішньому рецензентові;

- підготовка до публічного захисту у державній екзаменаційній комісії (ДЕК);
- публічний захист у державній екзаменаційній комісії (ДЕК).

Складання індивідуального календарного плану роботи сприяє своєчасному та якісному її виконанню. План складається з урахуванням визначених термінів проміжного контролю виконання бакалаврської роботи. Здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів проміжного контролю виконання бакалаврської роботи, своєчасно надавати науковому керівникові проміжні звіти про результати власного дослідження.

Структура роботи передбачає емпіричне дослідження, статистичний аналіз його результатів та інтерпретацію даних.

Підбір літератури за темою (наукові статті, монографії, автореферати, тексти захищених та оприлюднених дисертацій) є досить відповідальною справою, оскільки визначає ступінь інформованості здобувача в досліджуваній галузі. Пошук має охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх 3-5 років (не менше 30% від загального обсягу використаної літератури). Перевага має віддаватися першоджерелам. Пошук у мережі Інтернет дає змогу отримати найактуальнішу інформацію про стан розробленості проблеми, про найновіші напрями сучасних досліджень та їх результати, проте вимагає виваженого та обережного підходу до оцінки якості та ступеня наукової обґрунтованості наявних джерел.

Організація та проведення емпіричних досліджень (які є обов'язковими для окремих тем бакалаврських робіт) ґрунтуються на наукових та етичних принципах наукового дослідження.

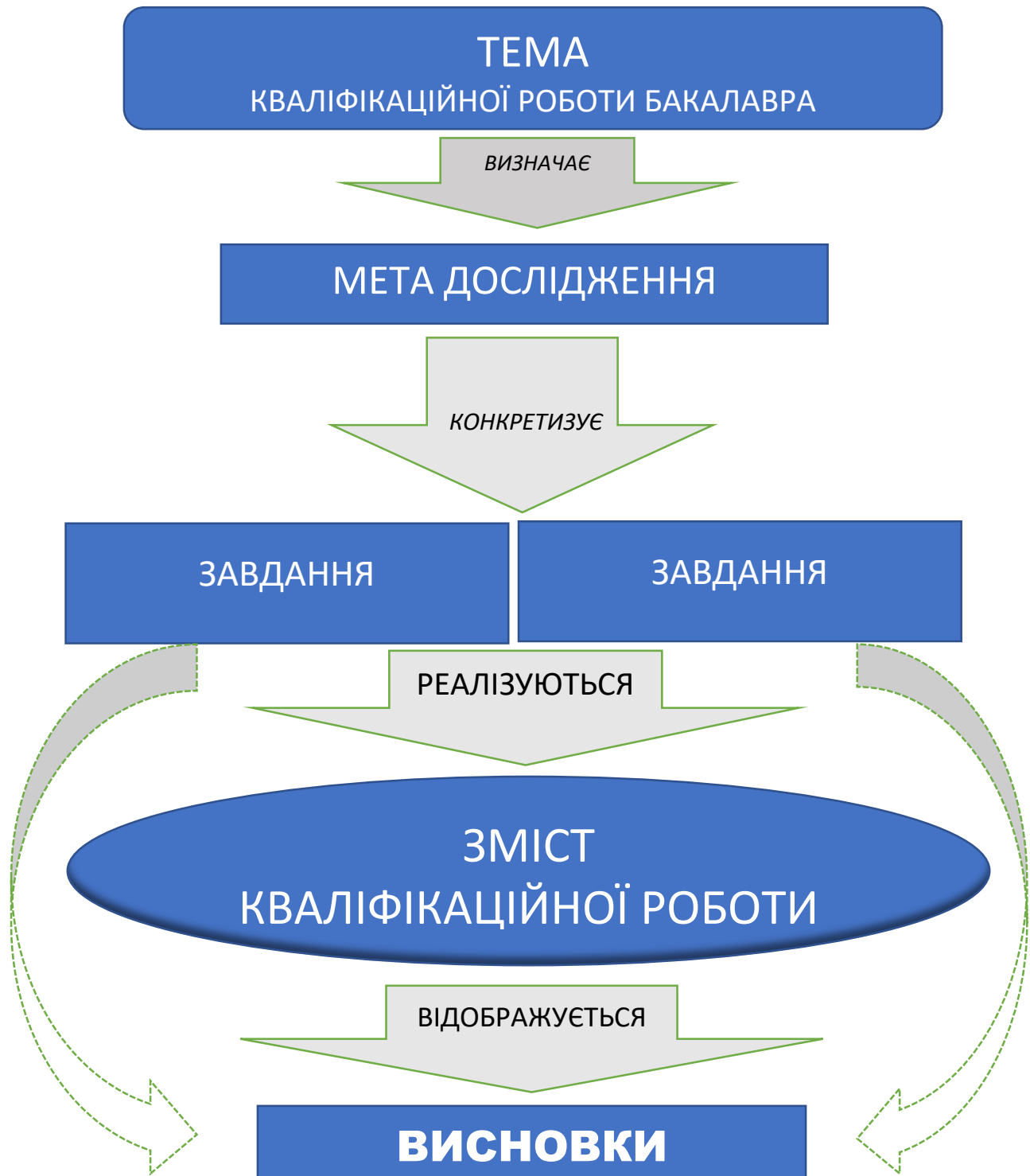
Аналіз і статистичне опрацювання отриманих даних, інтерпретація результатів досліджень і формулювання висновків є підсумком виконаної роботи. У процесі роботи з першоджерелами (науковою літературою) слід особливо пам'ятати про недопустимість академічного плагіату та інших видів порушення норм академічної доброчесності, зокрема оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства (відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»). Здобувач вищої освіти зобов'язаний виконувати всі етапи опрацювання теми самостійно, посилаючись на всі використані ним думки, погляди, ідеї із зазначенням їх реальних авторів і джерел.

Не пізніше ніж за тиждень до попереднього захисту кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти зобов'язаний надати на випускову кафедру її електронну версію, з метою і для виявлення академічного плагіату, контроль за яким покладений на завідувачів кафедр та наукових керівників.

Від порушень норм академічної доброчесності та плагіату, що є недопустимим у будь-якому вигляді, слід відрізнити ступінь оригінальності тексту роботи, який визначається під час її перевірки спеціальними програмними засобами та полягає у відсотковій долі тексту, який не є запозиченим із інших джерел (включаючи цитати). Після завершення первинної роботи над текстом

бакалаврського дослідження здобувачу рекомендується самостійно перевірити його означеними засобами та переконатися, щоб визначений таким чином ступінь оригінальності становив не менше 70%.

Виконання кваліфікаційної роботи бакалавра має відповідати певній логіці:

2. ПОРЯДОК РОЗРОБКИ І ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

2.1. Формування тематики кваліфікаційної роботи бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра має відображати проблематику функціональних напрямів міжнародної економічної діяльності і конструюватися на основі виробничих функцій та типових завдань в сфері ЗЕД, що формують складові професійної компетентності бакалавра. Критерієм вибору теми дослідження є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики в сфері міжнародних економічних відносин.

При формуванні тематики дипломних робіт за основу приймаються:

- актуальні напрями наукових досліджень у галузі міжнародної економіки на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях;
- пропозиції підприємств, установ чи організацій, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність;
- наявність угод на підготовку фахівців і потреби конкретних робочих місць;
- тематика науково-дослідних робіт кафедри та факультету;
- можливість залучення необхідних вихідних даних.

При виборі теми здобувачі вищої освіти орієнтуються на рекомендовану кафедру тематику (див. дод. А), а також мають право запропонувати для узгодження на кафедрі свої теми, якщо ті базуються на раніше виконаних ними курсових роботах, дослідженнях в рамках НДРС, участі в конференціях і пов'язані з базою переддипломної практики, де вони можуть залучити необхідні вихідні дані для аналізу або працювати в майбутньому. Ця пропозиція повинна супроводжуватися мотивацією доцільності виконання і можливостями інформаційного забезпечення кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Обираючи тему роботи, потрібно ознайомитися з аналітичними оглядами і статтями в науковій літературі, новими статистичними даними, проконсультуватися з фахівцями-практиками в даній професійній області.

Назва дипломної роботи бакалавра має бути лаконічною, містити однозначне тлумачення, відповідати суті і цілям розв'язуваної наукової проблеми. Іноді для конкретизації до назви теми додається конкретна назва установи, організації, галузі тощо. Слід уникати назв, в яких не відбито в достатній мірі суть досліджуваної проблеми.

2.2. Визначення та затвердження теми

До підготовки і захисту кваліфікаційних робіт, в тому числі бакалаврських, допускаються здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості. Обравши тему кваліфікаційної роботи, здобувач звертається на кафедру з проханням закріпити її за ним.

Завідувач кафедри призначає керівників кваліфікаційних робіт зі складу науково-педагогічних працівників кафедри відповідно до планового розподілу педагогічного навантаження.

Кафедра може відмовити в затвердженні теми кваліфікаційної роботи з наступних причин:

- в разі претензії двох чи більше здобувачів на виконання однакових або споріднених тем (перевагу рекомендується надавати кращому за академічною успішністю здобувачу);
- в разі невідповідності запропонованої здобувачем освіти теми змісту спеціальності або вимогам до дипломних робіт певного освітньо-кваліфікаційного рівня (при цьому може бути запропоновано скорегувати тему).

Разом із вибором теми визначається об'єкт дослідження, за матеріалами якого буде виконуватися робота.

Теми дипломних робіт обговорюються й узгоджуються на засіданнях кафедри економіки та бізнесу ДБТУ та включаються до проекту наказу по університету для затвердження закріплених за здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня тем і складу керівників кваліфікаційних робіт.

Зміна теми кваліфікаційної роботи бакалавра може здійснюватись у винятковому випадку з поданням відповідного обґрунтування.

2.3. Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра та календарний графік її виконання

У завданні до виконання кваліфікаційної роботи бакалавра (див. дод. В) встановлюються вихідні дані, перелік питань, що підлягають розробці в межах обраної теми, і календарний графік її виконання.

Керівник кваліфікаційної роботи складає завдання спільно зі здобувачем вищої освіти. Завдання підписується ним і затверджується завідувачем кафедрою. У ході індивідуальної співбесіди керівник виявляє рівень готовності студента до виконання роботи, роз'яснює суть виданого завдання та основних питань, які підлягають розробці, надає допомогу щодо складання календарного графіка на весь період виконання роботи, рекомендує здобувачу джерела навчальної, науково-методичної, довідкової літератури.

Успішне виконання кваліфікаційної роботи бакалавра багато в чому залежить від чіткого дотримання та послідовного виконання окремих етапів. При цьому рекомендуються наступні строки.

1. Вибір теми кваліфікаційної роботи бакалавра і затвердження її на кафедрі не пізніше, ніж за три місяці до захисту і до початку переддипломної практики.

2. Науково-інформаційний пошук і надання списку джерел інформації науковому керівнику протягом наступних 10-12 днів.

3. Підготовка та надання науковому керівнику рукопису вступу і першого розділу дипломної роботи бакалавра (25% готовності) приблизно через місяць після затвердження теми.

4. Доопрацювання першого розділу з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка другого і третього розділів (додатково 50%) кваліфікаційної роботи бакалавра протягом наступних 5 тижнів.

5. Завершення всієї дипломної роботи бакалавра в першому варіанті і надання її науковому керівнику не пізніше, ніж за три тижні до орієнтовної дати захисту.

6. Оформлення дипломної роботи бакалавра в остаточному варіанті і надання науковому керівникові за два тижні до захисту кваліфікаційної роботи бакалавра.

Календарний графік складається у двох примірниках: один примірник передається здобувачу вищої освіти, а другий залишається у керівника кваліфікаційної роботи для подальшого контролю над його виконанням.

2.4. Контроль за ходом виконання кваліфікаційної роботи бакалавра

Безпосередній контроль над ходом підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра здійснює її керівник. Індивідуальні заняття та консультації керівник проводить регулярно, не рідше одного разу на тиждень, де виконавець має звітувати про виконану частину роботи. Керівник зобов'язаний перевірити отримані результати, вказати на помилки і недоліки, пояснити, які потрібно внести поправки і уточнення.

Стан підготовки кваліфікаційних робіт за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» обговорюється на засіданнях кафедри економіки та бізнесу ДБТУ.

Рекомендуються три основні терміни контролю кафедрою за ходом підготовки бакалаврських робіт.

У рамках першого контролю здобувачі мають отримати завдання на виконання кваліфікаційної роботи бакалавра, визначити її структуру (зміст). У даний період здобувачі вищої освіти повинні виконати приблизно 20% загального обсягу робіт, підготувавши такі елементи основної частини пояснювальної записки:

- зробити огляд джерел інформації;
- надати список джерел інформації;
- визначити форми залучення цифрової інформації.

У ході другого етапу контролю виконавець роботи повинен підготувати основну частину кваліфікаційної роботи (близько 70-90% загального обсягу).

Варто подати чорновий варіант кваліфікаційної роботи науковому керівнику для ознайомлення та формулювання рекомендацій і зауважень. Чернетка повинна бути подана науковому керівнику заздалегідь, щоб він мав достатньо часу для ознайомлення з нею. Роботу слід подавати вже готовою (Титульний аркуш, зміст, вступ, текст, висновки та список використаних джерел), не припустимо подавати роботу частинами, адже у такому разі науковий керівник не матиме цілісної картини й не зможе сформулювати зауваження та рекомендації.

Науковий керівник, ознайомившись із текстом роботи, формулює виконавцю зауваження (про те, що зроблено неправильно) та рекомендації (як слід зробити правильно). Бажано, щоб зауваження та рекомендації були у письмовому вигляді, викладені послідовно для кращого розуміння здобувачем.

Після остаточного узгодження чернетки з керівником оформляється чистовий варіант. При усуненні недоліків здобувач не повинен бездумно та механічно виконувати рекомендації, а у разі, якщо не погоджується з науковим керівником, дотримуватися своєї позиції, чітко аргументувавши її. Після усунення зауважень робота подається на кафедру (робота має бути прошитою, її електронна версія направляється в університетську бібліотеку).

При третій перевірці стану підготовки кваліфікаційних бакалаврських робіт на кафедрі здійснюється їх попередній захист, оформляється комп'ютерний варіант презентаційних матеріалів. Орієнтовний обсяг – 90-99%.

Завідувач кафедрою фіксує рівень готовності кваліфікаційних бакалаврських робіт і вживає необхідних заходів у разі недотримання графіка підготовки роботи або при появі інших проблем. Виписки з протоколів засідань кафедри із зазначенням прізвищ здобувачів, які значно відстають від графіка, передаються до деканату для прийняття відповідних дисциплінарних заходів.

За два тижні до захисту робота повинна бути повністю завершена, оформлена відповідно до вимог методичних вказівок та підписана пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи бакалавра разом із графічним матеріалом, та подана здобувачем науковому керівнику на відгук та підпис.

Випускна бакалаврська робота має відповідати принципам академічної доброчесності, що означає наступне:

- обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати дослідження та власну наукову діяльність;
- контроль над дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи бакалавра слід запобігати академічному плагіату – основному порушенню принципу академічної доброчесності – оприлюдненню часткових або повних результатів, отриманих іншими науковцями, як результатів власного дослідження або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства.

Перевірка кваліфікаційних робіт на наявність плагіату здійснюється відповідальною особою випускової кафедри із застосуванням відповідної програми.

2.5. Організація підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту

2.5.1. Структура і опис документів для допуску кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту

Завідувач кафедрою для допуску кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту вивчає зміст поданих документів і оформляє висновок про допуск, підставою для якого є такі документи:

1. Відгук наукового керівника.
2. Пояснювальна записка і презентаційний матеріал.

2.5.2. Презентаційний матеріал

Обов'язковою частиною кваліфікаційної роботи є презентаційний матеріал (фолії для графопроектора, плакати на стандартних аркушах ватману, графіки, схеми тощо у вигляді презентації Power Point). Усі матеріали презентації повинні бути відображені в тексті пояснювальної записки. Для презентації роботи у вигляді плакатів, бажано зробити декілька копій роздаткового матеріалу на аркушах формату А4 за числом членів ДЕК.

Кількість слайдів для презентації кваліфікаційної роботи бакалавра визначається відповідно до положень, що виносяться на захист. У числі обов'язкових мають бути підготовлені такі матеріали:

- 1) характеристика актуальності, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження дипломної роботи бакалавра;
- 2) характеристика загальної схеми, логіки дослідження;
- 3) динаміка основних показників міжнародної діяльності об'єкта дослідження;
- 4) опис типових методик дослідження;
- 5) основні результати дослідження необхідно представити у вигляді графіків, таблиць, діаграм, які дозволять наочно викласти матеріал доповіді.

Цінується наявність кваліфікаційній роботі не тільки якісного опису процесів, а й оцінки кількісних показників: наявність формул, глосарію спеціальних термінів з проблеми;

б) оцінка економічної ефективності/результативності пропозицій бакалавра.

За погодженням із керівником можуть бути підготовлені інші слайди.

Обов'язковими елементами слайдів є:

- на першому титульному слайді надається інформація про назву ЗВО, ПІБ бакалавра, назву кваліфікаційної роботи бакалавра, інформацію про наукового керівника (ПІБ, вчене звання, вчений ступінь), рік захисту;

- на другому слайді зазначається мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Зразок оформлення слайдів наведено в додатку П;

- останнім має бути слайд із висновками щодо проведеного дослідження та пропозиціями.

Як додатковий матеріал дозволяється використовувати економічну документацію, методичні розробки, рекламні матеріали та зразки продукції фірм.

2.5.3. Відгук наукового керівника

При позитивному рішенні керівник підписує кваліфікаційну роботу і оформляє відгук, макет якого наведено в додатку М.

У відгуку керівник кваліфікаційної роботи бакалавра повинен дати відповіді на такі питання:

– відповідність роботи виданому завданню і вимогам до її виконання;

– актуальність роботи (для вирішення яких науково-практичних питань вона призначена);

– оцінка змісту (оригінальність тексту, глибина розробки, коректність, обґрунтованість оцінок і висновків, самостійність під час вирішення поставлених завдань);

– позитивні сторони (етап і ступінь вирішення проблеми; відповідність використаного теоретичного і методичного апарату тощо);

– недоліки в методиці викладення, інтерпретації, аргументації висновків, в оформленні роботи, організації підготовки;

– попередня оцінка кваліфікаційної роботи бакалавра за чотирибальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації бакалавра з міжнародних економічних відносин;

– додаткова інформація для членів ДЕК (участь в олімпіадах, семінарах, конференціях, громадська робота, наявність публікацій та ін.)

У відгуку керівник може дати попередню пропозицію про надання роботи на конкурс.

За умови своєчасного надання дипломної роботи бакалавра керівник передає виконавцю відгук не пізніше, ніж за тиждень до захисту роботи. Здобувач вищої освіти повинен ознайомитися з відгуком і підготувати відповіді на зауваження керівника.

У разі необхідності за рішенням кафедри організується попередній захист дипломних робіт, метою якого є набуття навичок ефективної презентації роботи, раціональний розподіл виділеного на доповідь часу, правильне розміщення акцентів на ключових результатах виконаної роботи.

Якщо представлена кваліфікаційна робота відповідає встановленим вимогам, завідувач кафедрою підписує роботу і допускає її виконавця до захисту.

Якщо завідувач кафедрою вважає неможливим допустити здобувача до захисту, це питання розглядається на засіданні кафедри у присутності виконавця і керівника роботи. У результаті може бути прийняте одне з таких рішень:

- допустити дипломну роботу до захисту;
- перенести термін захисту роботи;
- видати академічну довідку про складені іспити та заліки за період навчання в університеті без присвоєння кваліфікації бакалавра з міжнародних економічних відносин.

Виписка з протоколу рішення кафедри про перенесення терміну захисту кваліфікаційної роботи або про видачу довідки подається на затвердження ректору університету.

Бакалаврська робота, яка допущена до захисту, направляється на зовнішню рецензію. В якості рецензентів можуть залучатися професори і доценти інших кафедр та закладів вищої освіти, які мають науковий ступінь в даній сфері.

2.5.4. Зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи бакалавра

Для отримання незалежної об'єктивної оцінки праці дипломника здійснюється зовнішнє рецензування дипломної роботи бакалавра науковцями. У рецензії (додаток Н) повинно бути зазначено значення дослідження даної теми, її актуальність, наскільки успішно здобувач бакалаврського рівня вищої освіти впорався з розглядом теоретичних і практичних питань.

Далі надається розгорнута характеристика кожного розділу дипломної роботи з виділенням позитивних сторін і недоліків. У висновку рецензент викладає свою точку зору про загальний рівень кваліфікаційної роботи бакалавра і оцінює її.

Практична цінність бакалаврської роботи значно підвищується при наявності акту про впровадження розробок та пропозицій у діяльність підприємства або навчальний процес.

За умови своєчасного подання дипломної роботи бакалавра рецензія повинна бути передана здобувачу не пізніше, ніж за три дні до захисту.

2.6. Захист кваліфікаційних робіт бакалавра

Присвоєння кваліфікації бакалавр за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» здійснює Державна екзаменаційна комісія ДБТУ. Захист випускних робіт проводиться на засіданнях ДЕК.

На засідання ДЕК подаються наступні документи:

- подання голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи, що містить відомості про успішність здобувача, висновок керівника дипломної роботи бакалавра, висновок кафедри про дипломну роботу;

– пояснювальна записка разом з графічним матеріалом, підписана виконавцем роботи та керівником, з поміткою завідувача кафедрою про допуск до захисту;

- відгук керівника;
- зовнішня рецензія.

Для доповіді здобувачу вищої освіти бакалаврського рівня надається 10 хвилин часу. У ході доповіді здобувач повинен: відобразити найменування теми кваліфікаційної роботи, визначити основну мету дослідження та рекомендації щодо вирішення поставленого завдання.

У структурному відношенні доповідь можна розділити на три частини. Перша частина доповіді в своїх основних моментах повторює вступ до дипломної роботи бакалавра. Тут обґрунтовується актуальність обраної теми, дається характеристика наукової проблеми, формулюється мета, завдання дипломної роботи бакалавра, об'єкт і предмет дослідження. Далі треба назвати методи дослідження, на основі яких отримані основні результати роботи, дати загальну характеристику структури та логічного взаємозв'язку окремих частин роботи.

Друга, найбільша частина доповіді характеризує в логічній послідовності отримані наукові результати, програму і результати аналітично-дослідницького розділу, аргументацію прикладних результатів.

Закінчується доповідь заключною частиною, яка містить висновки та рекомендації на основі проведеного дослідження. Доповідь повинна бути узгоджена з презентаційним матеріалом. У процесі доповіді необхідно зробити посилання на всі плакати (слайди), пред'явлені ДЕК.

Для успішної презентації роботи здобувачу рекомендується заздалегідь скласти короткі тези, а також пройти попередній захист.

Крім доповіді захист включає:

- відповіді студента на запитання членів ДЕК та осіб, які присутні на захисті;
- заслуховування відгуку керівника;
- відповіді здобувача на зазначені у відгуку недоліки і зауваження.

У своїх відповідях здобувач повинен продемонструвати знання всіх розділів роботи, достатній рівень теоретичної та професійної підготовки.

2.7. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи бакалавра

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою (за національною шкалою) з відповідною кількістю балів оцінку дипломної роботи бакалавра визначає державна екзаменаційна комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає. Результати захисту випускних робіт обговорюються ДЕК на закритому засіданні.

Оцінка виконаних робіт здійснюється на підставі об'єктивних критеріїв, якими є:

А. Змістовні аспекти роботи:

- 1) відповідність напряму підготовки професійно-кваліфікаційній характеристиці та паспорту спеціальності;
- 2) відповідність теми поданої до захисту роботи її змісту;
- 3) актуальність обраної теми дослідження;
- 4) логічний взаємозв'язок і взаємна підпорядкованість розділів випускної роботи;
- 5) широта й адекватність діагностичного апарату;
- 6) участь в семінарах, конференціях за відповідною роботі тематикою;
- 7) рівень реальності розробок і пропозицій, ступінь вирішення поставлених проблем і завдань;
- 8) рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- 9) відповідність оформлення роботи вимогам стандартів і якості матеріалу;
- 10) ступінь самостійності проведення дослідження;

Б. Якість захисту роботи:

- 11) презентація роботи, стиль викладу, мовна грамотність, якість графічного матеріалу;
- 12) здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- 13) реакція на поставлені питання, комунікативні здібності бакалавра;
- 14) використання комп'ютерної, організаційної техніки;
- 15) відгук керівника і відповіді на зауваження рецензента.

При цьому враховується успішність студента за довідкою про успішність, відгук наукового керівника та зовнішню рецензію.

За результатами публічного захисту дипломної роботи бакалавра ДЕК на закритому засіданні більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зовнішнього рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання). Здобувачі, які отримали незадовільну оцінку, відраховуються з університету і мають право на повторний захист протягом наступних трьох років.

Критерії оцінювання

Відмінно – А (90–100 балів)

Випускна кваліфікаційна робота виконана вчасно, самостійно, забезпечує повне розкриття теми. Вірно визначено предмет, об'єкт дослідження. Мета та завдання чітко окреслені та реалізовані у дослідженні. Автор використовує сучасні аналітичні та методологічні інструментарії. Робота містить елементи новизни та характеризується високою якістю і глибиною теоретико-методологічного аналізу, критичного огляду літературних джерел, наявністю наукової проблематики. Узагальнення і висновки базуються на якісно опрацьованій статистичній інформаційній базі, що дозволяє чітко визначити авторську позицію. Представлені рекомендації автора мають практичну цінність, містять розрахунки показників економічної ефективності. У роботі розроблені суттєві аспекти впровадження рекомендацій. Відгук і рецензія позитивні. Доповідь аргументована, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами, свідчить про формулювання власної думки студента щодо

предмету дослідження та є логічною і повною. Відповіді на питання правильні та стислі.

Добре – В (82–89 балів)

Випускна кваліфікаційна робота виконана вчасно, теоретичні узагальнення та висновки аналітичної частини в основному правильні. Проте, існують несуттєві недоліки у виявленні логічності зв'язку заходів, що пропонуються для вирішення проблем за допомоги проведеного аналізу статистичних та фактичних матеріалів, обґрунтування та розрахунків ефективності запропонованих рішень, що впливає на глибину особистого аналізу студентом фактичної інформації. Застосування сучасного аналітичного інструментарію обмежено. Подані у роботі авторські пропозиції не містять повною мірою аналітичного обґрунтування економічної доцільності їх реалізації. Відгук і рецензія позитивні, але мають окремі зауваження до роботи. Доповідь насичена фактичною інформацією, що відображає відповідні результати проведеного дослідження. Відповіді на питання правильні, але не завжди повні та конкретні.

Добре – С (74–81 балів)

Випускна кваліфікаційна робота виконана вчасно, теоретичні узагальнення та висновки аналітичної частини в основному правильні. Проте відсутній самостійний аналіз статистичних та фактичних матеріалів, обґрунтування та розрахунків ефективності запропонованих рішень, що впливає на глибину особистого аналізу студентом фактичної інформації. Застосування сучасного аналітичного інструментарію занадто обмежено. Подані у роботі авторські пропозиції не містять повною мірою аналітичного обґрунтування. Відгук і рецензія переважно позитивні, але мають окремі зауваження до роботи. Доповідь побудована на фактах, що відображають відповідні результати проведеного дослідження. Відповіді на питання неповні.

Задовільно – D (64–73 балів)

Тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру. Теоретико-аналітична частина та пропозиції обґрунтовано непереконливо, відсутні розрахунки, що дозволяють аргументувати зроблені авторські узагальнення та висновки. Є зауваження щодо логічності та послідовності викладеного матеріалу, який носить переважно описовий характер. Робота недбало оформлена. Доповідь прочитана за текстом, студент не володіє окремими питаннями теми, не всі відповіді на запитання правильні чи повні. Наочні матеріали не повною мірою відображають зміст виконаної роботи.

Задовільно – E (60–63 балів)

Тема роботи не зовсім розкрита, мають місце недоліки змістовного характеру. Теоретико-аналітична частина та пропозиції обґрунтовано непереконливо, відсутні розрахунки, що дозволяють аргументувати зроблені авторські узагальнення та висновки. Є зауваження щодо логічності та послідовності викладеного матеріалу, який носить переважно описовий характер. Робота недбало оформлена. Доповідь прочитана за текстом, студент не

володіє окремими питаннями теми, усі відповіді на запитання неповні. Наочні матеріали не повною мірою відображають зміст виконаної роботи.

Незадовільно FX (35–59 балів)

Відсутня логіка у побудові структури дослідження. У роботі відсутнє розуміння мети, завдань, предмету дослідження. Назви окремих розділів не відповідають їх змісту. Теоретичний аналіз та визначення стану процесів, що є предметом розгляду мають компіляційний характер, відсутні посилання на використані літературні джерела. Відсутні самостійність суджень у запропонованих рекомендаціях і пропозиціях. Представлений статистичний матеріал є застарілим. Робота оформлена з суттєвими недоліками. Доповідь не відображає зміст виконаної роботи, більшість відповідей на питання неправильні, студент не володіє предметом дослідження. Наочні матеріали до захисту роботи відсутні.

Робота до захисту не допускається – незадовільно F (1–34 балів)

Роботу подано з порушенням строків, установлених регламентом. Відгук наукового керівника негативний. Тему роботи своєчасно не було затверджено наказом університету. Здобувач не володіє поданим матеріалом, не орієнтується у предметі дослідження. Порушена логіка представленого матеріалу. Назви розділів не відповідають змісту. Змістовне наповнення розділів не пов'язано між собою. Оформлення роботи не відповідає вимогам. Робота виконана несамостійно, ступінь оригінальності текста становить менше 70%.

Оцінювання випускних кваліфікаційних робіт бакалаврів у системі ECTS повинно здійснюватися призначеною Державною екзаменаційною комісією на основі консенсусу.

2.8. Найбільш типові помилки, які допускаються при написанні кваліфікаційних робіт

1. Зміст роботи не відповідає плану кваліфікаційної (бакалаврської) роботи або не розкриває тему цілком чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відповідають меті та завданням роботи.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження, або ж взагалі відсутня.
4. Робота являє собою плагіат з мережі Інтернет, або компіляцію 2-3 авторів.
5. Розділи роботи жодним чином не пов'язані між собою і є скоріше окремими дослідженнями ніж частиною цілісного дослідження.
6. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 5 років) з теми дослідження.
7. Робота не є аналітичною, а описовою - без висновків та власної думки виконавця.

8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичений матеріал.

10. Робота невірно оформлена.

11. Бібліографічний опис джерел у списку наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.

Уникнення таких помилок дозволить здобувачу вищої освіти написати більш якісне наукове дослідження.

3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

При підготовці дипломної роботи бакалавра за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» необхідно дотримуватися певних вимог. Бакалаврська робота повинна мати характер наукового дослідження, сприяти вирішенню конкретних проблем в галузі міжнародних економічних відносин.

Наукове дослідження має здійснюватися за такою логічною схемою:

- характеристика актуальності обраної теми,
- визначення мети і конкретних завдань дослідження,
- вибір об'єкта і предмета дослідження,
- обґрунтування теоретичної та методичної бази,
- виконання аналітико-дослідницької частини роботи,
- висунення пропозицій, їх апробація та оцінка отриманих результатів.

При підготовці кваліфікаційної бакалаврської роботи здобувач повинен обов'язково робити посилання на джерела інформації, звідки запозичені наукові положення або цифровий матеріал. Бакалаврська робота має розкрити вміння здобувача викладати матеріал стисло, логічно й аргументовано. Оформлення тексту роботи має відповідати вимогам, які пред'являються до робіт, представлених до опублікування.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з пояснювальної записки і графічної частини. Загальний обсяг тексту роботи без урахування додатків і списку літератури становить **60-70** сторінок машинописного тексту, надрукованого через півтора інтервали із дотриманням вимог щодо розміру шрифту і полів, наведених у розділі 6.

Пояснювальна записка повинна включати в наведеній нижче послідовності такі структурні елементи:

- титульна сторінка встановленого зразка (додаток Б);
- завдання на дипломну роботу бакалавра (приклад оформлення завдання див. в додатку В);
- реферат (приклад реферату дивися у додатку Г);
- перелік умовних позначень;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ВСТУПНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

До вступної частини роботи відносяться:

- титульний лист;
- завдання на дипломну роботу бакалавра;
- реферат;
- перелік умовних позначень;
- зміст.

4.1. Титульний аркуш

Приклад титульного аркушу кваліфікаційної бакалаврської роботи (див. дод. Б) і завдання на випускну роботу видаються на кафедрі економіки та бізнесу ДБТУ. Ці елементи оформляються здобувачем за стандартним зразком.

4.2. Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра

Завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу (див. дод. В) містить мету, об'єкт і предмет дослідження, розгорнутий зміст (план) роботи, календарний графік виконання роботи. Завдання затверджується керівником кваліфікаційної роботи бакалавра та завідувачем випускової кафедри.

4.3. Реферат

Реферат (див. дод. Г) призначений для короткого ознайомлення з роботою і повинен відображати в стислій, інформативній формі її основний зміст і результати. У рефераті, обсяг якого складає до 800 знаків, зазначається прізвище та ініціали здобувача, назва кваліфікаційної роботи бакалавра, основний зміст та результати дослідження.

Заголовком служить слово «РЕФЕРАТ», розташоване посередині рядка, без крапки в кінці.

На наступному рядку зазначається прізвище та ініціали здобувача, назва кваліфікаційної роботи бакалавра.

Нижче, через один рядок, наводиться перелік ключових слів, які потрібні для забезпечення пошуку в інформаційних системах. Перелік ключових слів (словосполучень) в кількості від 5 до 7 слів друкують після словосполучення «ключові слова» великими літерами, в іменному відмінку, через коми.

Через один рядок наводиться текст реферату обсягом не більше однієї сторінки. Він має відображати такі відомості:

- інформацію про кількість сторінок роботи, таблиць, рисунків і джерел;
- мету дипломної роботи;
- об'єкт і предмет дослідження;
- основний зміст (стислий зміст основних розділів роботи);

– ключові слова (слова специфічної термінології за темою, які найчастіше зустрічаються у дипломній роботі).

Реферат подається українською та однією з іноземних мов (переважно – англійською) і розміщується на окремому аркуші разом із ключовими словами.

4.4. Перелік умовних позначень

У дипломній роботі бакалавра подається перелік умовних скорочень (див. дод. Д), якщо в ній вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо.

Якщо в тексті пояснювальної записки зустрічаються умовні позначення, скорочення, символи, одиниці виміру, не передбачені діючими стандартами, а також спеціальні терміни, то їх перелік оформляється окремим списком у вигляді таблиці або стовпчика, де зліва в алфавітному порядку зазначаються умовні позначення, скорочення або терміни, а далі – їх розшифровка. Перелік умовних позначень розміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки.

Якщо в тексті умовні позначення зустрічаються до трьох разів, то перелік скорочень і умовних позначень не наводиться. При першій появі цих елементів у тексті пояснювальної записки наводять їх розшифровку.

Перелік умовних позначень дають у такій послідовності:

- 1) скорочення, у тому числі аббревіатурні;
- 2) умовні позначення;
- 3) одиниці вимірювання;
- 4) терміни.

Для умовних позначень встановлений такий порядок їх запису. Спочатку в алфавітному порядку наводяться умовні позначення українського алфавіту, потім – латинського і останніми – грецького.

4.5. Зміст

Зміст дипломної роботи бакалавра визначається її темою і відображається в плані, що затверджується науковим керівником, розміщується безпосередньо після переліку умовних скорочень, починаючи з нової сторінки.

Зміст включає в себе: вступ; послідовно перелічені назви усіх розділів і підрозділів; висновки; список використаних джерел; додатки із зазначенням номерів сторінок, на яких вони наведені (табл. 5.1).

Розряди номерів сторінок розміщують точно один під іншим. Закінчення найменування елементів змісту відокремлюють від номера сторінки крапками.

5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ВИПУСКОВОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

5.1. Структура основної частини бакалаврської роботи

Основна частина випускової роботи бакалавра складається з розділів (теоретичний, дослідницько-аналітичний, рекомендаційний) і підрозділів, які мають бути взаємопов'язані, а матеріал – викладеним послідовно і логічно із критичним аналізом теоретичних положень, статистичних даних, інформації різноманітного характеру.

У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладенням наведених у ньому результатів наукових і прикладних досліджень.

Структура бакалаврської роботи та обсяг її розділів і підрозділів залежать від особливостей теми дипломної роботи бакалавра. Наведена нижче рекомендована структура кваліфікаційної роботи бакалавра містить: вступ, три розділи – теоретичний (розділ 1), дослідницько-аналітичний (розділ 2) і рекомендаційний (розділ 3), висновки (табл. 5.1).

Таблиця 5.1 – Приблизна структура кваліфікаційної роботи бакалавра

Назва розділу	Приблизна кількість сторінок
Вступ	2-3
Розділ 1. Теоретичні аспекти досліджуваної проблеми	20-23
1.1.....	
1.2.....	
1.3.....	
Розділ 2. Дослідження проблемної ситуації на мега-, макро-, мезо-, мікрорівні	20-23
2.1. Стисла організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження	
2.2. Техніко-економічний (фінансовий, ...тощо) аналіз результатів діяльності об'єкта дослідження	
2.3. Оцінка стану досліджуваної проблеми (за темою роботи)	
Розділ 3. Шляхи вирішення досліджуваної проблеми	20-23
3.1. Форми, методи регулювання досліджуваної проблеми з боку держави (міжнародних організацій, міжнародних об'єднань, союзів тощо)	
3.2. Рекомендації щодо вирішення досліджуваної проблеми	
3.3. Очікувані результати покращення стану об'єкта дослідження	
Висновки	2-3
Список використаних джерел	50–70 джерел
Додатки	За необхідності

Кількість сторінок в окремих розділах строго не регламентується, проте має відповідати вимогам достатньої інформаційності та обґрунтованості висновків.

Рекомендований обсяг випускової роботи бакалавра без додатків і списку літератури 60-70 сторінок. До цього обсягу не включають список використаних джерел та додатки. Допускається відхилення в межах $\pm 10\%$. До змісту пояснювальної записки пред'являються такі типові вимоги.

5.2. Вступ

У вступі кваліфікаційної роботи бакалавра зазначаються:

- проблема, що потребує вирішення, ступінь її дослідження;
- обґрунтовується актуальність обраної теми, мета і завдання;
- формулюється об'єкт і предмет дослідження, методи наукових досліджень;
- методологічна основа роботи;
- практичне значення одержаних результатів;
- апробація отриманих результатів;
- опис структури роботи.

Обсяг вступу, як правило, не повинен перевищувати 3–4 сторінки.

Актуальність теми подається у вигляді критичного аналізу та напрямів розв'язання проблеми, обґрунтування необхідності досліджень для суб'єктів – учасників міжнародних економічних відносин. Обґрунтування актуальності не повинно бути багатослівним. Точне визначення проблеми, її чітке формулювання мають принципове значення, вони задають напрямок наукового пошуку.

Наступним кроком має бути оцінка *ступеня вивченості досліджуваної проблеми*: треба вказати, які аспекти даної проблеми теоретично і практично вирішені, а які є дискусійними, по-різному висвітлені в науковій літературі. Характеризуючи стан досліджуваної проблеми, слід назвати авторів, які внесли значний вклад у розробку даної проблеми, основні закони та нормативні акти України та міжнародного права, на яких базується робота.

Далі логічно впливає формулювання *мети кваліфікаційної роботи бакалавра та основних завдань* для її досягнення. Не слід формулювати мету як: «дослідження», «вивчення», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Мета та завдання кваліфікаційної бакалаврської роботи повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження. Завдання, які ставляться в дипломній роботі, повинні відповідати цілям дослідження. Формулювання завдань можна уявити, використовуючи перерахування типу: вивчити ..., описати ..., визначити ..., виявити ..., вивести формулу ... тощо.

Як правило, на основі завдань дослідження будується структура дипломної роботи бакалавра, тобто завдання дослідження зазвичай відповідають змісту розділів і підрозділів роботи.

Після цього потрібно визначити *предмет і об'єкт дослідження*.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що створює проблемну ситуацію, і обрані для вивчення суб'єкти.

Предмет визначає тему дослідження і міститься в межах об'єкта. *Предметом дослідження* дипломної роботи бакалавра є соціально-економічні закономірності функціонування та розвитку об'єкта, різноманітні його якості, властивості, тощо. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Стан наукового дослідження багато в чому визначає вибір методів дослідження, що дозволяють досягти поставленої мети (порівняльний економічний аналіз, методи статистичної обробки даних, методи опитування ринку та ін.). *Методи дослідження* – спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності. Визначальними в процесі наукового дослідження виступають методи наукової абстракції, аналізу і синтезу, індукції та дедукції.

Важливим елементом дослідження виступає гіпотеза – можлива (передбачувана) відповідь на питання, яке ставить перед собою дослідник. Вона складається з передбачуваних зв'язків між досліджуваними фактами. Формулювання гіпотези починається в процесі обміркування мети та завдань дослідження. В процесі аналізу стану обраної для дослідження проблеми на основі знань історичних передумов, теоретичних засад та розуміння дій економічних законів в даній сфері діяльності у дослідника формуються попередні уявлення про зв'язки, які можуть існувати між відомими фактами, які виражаються в гіпотезі.

Надалі визначається структура роботи, що відповідає змісту.

При наявності опублікованих здобувачем окремих результатів роботи наводяться відомості про статті, тези доповідей, підготовлені за матеріалами роботи, виступи на науково-практичних конференціях.

5.3. Теоретичні аспекти досліджуваної проблеми

У теоретичному розділі основної частини розглядаються теоретичні аспекти досліджуваної проблеми, наводиться ретроспективний огляд науково-економічної та інструктивно-методичної літератури, аналізуються різні погляди, наводиться їх наукова класифікація, дається порівняльний аналіз меж доцільного використання тих чи інших методів, обґрунтовується остаточний вибір методів вирішення сформульованої проблеми, досліджуються основні чинники впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо.

При підготовці цього розділу необхідно встановити, що зроблено з обраної тематики науковцями. Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та тенденції розвитку предмета дослідження повинні містити елементи полемічності, розкривати власну позицію щодо предмета дослідження, що створює передумови для проведення у наступному розділі власних наукових досліджень.

Констатації та обґрунтування загальнотеоретичних висновків та тенденцій проводиться на основі вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури (зокрема даних, опублікованих у відповідних енциклопедіях,

монографіях, довідниках, зарубіжних джерелах, виданнях), передового досвіду з обраної проблеми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності. Із кожного досліджуваного питання важливо знайти подібність і відмінності точок зору різних авторів, дати їх порівняльний аналіз, виявити можливі протиріччя і неточності, обґрунтувати власну позицію.

При вивченні літератури не варто повністю запозичувати прочитаний текст. Слід відбирати тільки наукові факти, які становлять основу наукового знання, відображають об'єктивні якості речей і процесів. Наукові факти характеризуються такими особливостями, як новизна, точність, об'єктивність і достовірність.

Літературні джерела слід підбирати і використовувати в відповідності зі змістом проблеми, яка досліджується. Необхідно вдумливо і критично аналізувати, оцінювати науково-методичні публікації, щоб погодитися або, навпаки, не погодитися з науковими поглядами окремих авторів. Використання науково-методичних джерел супроводжується обов'язковим посиланням на джерело та сторінку, звідки запозичені ті чи інші відомості. Матеріали цього розділу рекомендується ілюструвати рисунками та схемами.

Результатом теоретичного розділу повинно бути обґрунтування інструментів і методів вирішення проблеми.

5.4. Аналіз проблемної ситуації в науковій області (об'єкті)

У дослідницько-аналітичному розділі здобувач вищої освіти за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», використовуючи фактичний матеріал і зібрану інформацію, аналізує та розкриває зміст питань на прикладі конкретних держав, міжнародних організацій (союзів), підприємств (установ, організацій), що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Дослідження проблеми має здійснюватися на основі накопиченого і систематизованого матеріалу, групування та обробки даних, що дозволяє проводити кваліфікований аналіз, обґрунтовувати пропозиції у наступному розділі. При виконанні аналітико-дослідницького розділу здобувач вищої освіти використовує в тому числі фактичні матеріали, зібрані під час проходження переддипломної практики. Ці матеріали повинні бути достатньо повними і достовірними, щоб на їх базі можна було проаналізувати стан справ, розкрити резерви і намітити шляхи їх використання, а також усунути розкриті недоліки в роботі. Слід уникати непотрібних відомостей, відбираючи тільки ті, які будуть використані для обґрунтування висновків і рекомендацій дипломної роботи бакалавра.

Аналітичний розділ кваліфікаційної роботи містить загальну характеристику об'єкта дослідження. Якщо об'єктом є підприємство (установа, організація), що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, то вказується профіль діяльності, тип виробництва, номенклатура продукції або послуг, ринки сировини та збуту, позиціонування підприємства в своїй галузі, тощо.

Характеристика об'єкта завершується зведеною таблицею динаміки основних економічних показників діяльності за останні два – три роки у порівнянні з середніми значеннями іноземних компаній та аналогічними показниками кращих фірм.

Під час характеристики об'єкту аналізу необхідно звернути першочергову увагу на ті сторони роботи, виявити ті її особливості, які мають пряме відношення до теми дипломної роботи. Аналіз повинен виявляти невикористані резерви у практиці господарської діяльності підприємства. Здобувач повинен висвітлити та узагальнити умови зовнішнього середовища бізнесу, критично проаналізувати позитивні сторони зовнішньоекономічних відносин на вітчизняних підприємствах і за кордоном, показати можливості підвищення результативності (ефективності) діяльності на обраному об'єкті.

Важливою складовою частиною є всебічний розгляд, а головне – оцінка вирішення проблеми на об'єкті дослідження з метою виявлення позитивних сторін і недоліків. Критеріями такої оцінки є рівень відповідності ситуації, що склалася, рекомендаціям теорії, методики і прогресивної практики. Для дослідження впливу різних чинників на процеси і ефективність господарської діяльності використовуються методи порівняльного економічного аналізу, математичної статистики, оптимізації соціально-економічних процесів, а також пакети прикладних комп'ютерних програм як інструменти наукового дослідження.

В якості результатів дослідження можуть виступати емпіричні, графічні залежності, моделі, схеми, процедури, фінансово-економічні рішення. Обов'язковою є власна оцінка виконавцем роботи виявлених тенденцій і обґрунтування пропозицій, спрямованих на вирішення проблемної ситуації.

Здобувач повинен продемонструвати вміння самостійно виконувати дослідження, застосовувати сучасні економіко-математичні методи, давати науково-аналітичну характеристику явищ, використовувати нові знання для вирішення прикладних проблем менеджменту діяльності. Матеріали цього розділу рекомендується ілюструвати таблицями, графіками, діаграмами, схемами.

5.5. Розробка пропозицій із розв'язання проблемної ситуації

Третій розділ містить декілька взаємопов'язаних підрозділів, в яких надано конкретні науково обґрунтовані пропозиції, проекти щодо вдосконалення міжнародних економічних відносин (підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, установ, організацій).

У цьому розділі розкривають також зміст і результати власних досліджень, подаються конкретні методики і моделі. Завдання рекомендаційного розділу – обґрунтування конкретних пропозицій щодо удосконалення результатів міжнародної (зовнішньоекономічної) діяльності об'єкта дослідження.

На базі теоретичних узагальнень та аналізу стану досліджуваної проблеми об'єкту та державного (міжнародного) регулювання діяльності суб'єктів

господарювання в Україні обґрунтовуються нові підходи до вирішення проблеми, теоретичні, методичні та практичні пропозиції, а також організаційні та фінансово-економічні заходи щодо усунення виявлених недоліків, удосконалення зовнішньоекономічної діяльності.

У цьому розділі наводяться числові розрахунки, тісно пов'язані з результатами аналітичного розділу роботи. Обґрунтування пропозицій передбачає формулювання їх змісту, очікуваних результатів, передумов практичного застосування, необхідних фінансових, матеріальних та інших ресурсів задля вирішення досліджуваної проблеми об'єкту дослідження.

При цьому бажано застосовувати інструментарій Microsoft Office Excel, пакети прикладних програм Microsoft Office Access, Microsoft Office Project тощо. Пропозиції щодо вирішення проблемної ситуації можуть мати вигляд інструктивно-методичних матеріалів, економіко-організаційних, економіко-фінансових, соціально-фінансових, інноваційних, фінансово-технологічних заходів, економіко-математичних моделей, процедур.

5.6. Висновки

Основна частина пояснювальної записки завершується висновками, в яких автор у логічній послідовності узагальнює результати дипломної роботи бакалавра, формулює висновки та пропозиції за кожним розділом і роботою в цілому відповідно до поставлених завдань. Тут відображаються найбільш важливі наукові та практичні результати, отримані в роботі, їх значення для практичного застосування на суб'єктах господарювання.

Формулюючи висновки, потрібно зробити акцент на кількісних і якісних характеристиках отриманих результатів, обґрунтувати їх достовірність. Як висновок, наводяться загальні дані про економічну ефективність (результативності) пропозицій і рекомендацій роботи, про переваги їх використання в практиці зовнішньоекономічної діяльності.

Характеризуючи основні теоретичні та практичні результати, здобувач відзначає ступінь вирішення завдань дипломної роботи. Обсяг висновків, як правило, не повинен перевищувати 2-3 сторінки.

5.7. Список використаних джерел

Перелік джерел наводиться в кінці роботи після розділу «ВИСНОВКИ», починаючи з нової сторінки. До списку використаних джерел включають джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладі конкретних наукових положень. Список складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, вітчизняної та зарубіжної наукової, спеціальної літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету.

Дуже важливо використовувати першоджерела в теоретичній частині роботи і статистичні дані останніх років в аналітичній частині роботи.

Запозичення матеріалу з навчально-методичної літератури потрібно звести до мінімуму.

Всі джерела вказуються мовою видання.

Список джерел інформації формують в порядку появи на них посилань в тексті або в алфавітному порядку, при цьому закони України та інші нормативні документи можна винести на початок списку. Видання іноземною мовою розміщують в списку джерел по закінченню списку українською мовою.

Кількість використаних джерел нормативно не врегульовано і залежить від ступеня досліджуваності і складності проблеми. Виходячи з досвіду підготовки випускних бакалаврських робіт, рекомендовану кількість позицій використаної літератури з основної частини роботи має бути не менше 50 джерел.

Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с.

Цей стандарт є регламентуючим документом для оформлення бібліографічних посилань та бібліографічних списків посилань у наукових роботах. Він установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Приклади бібліографічного опису джерел інформації за їх видами наведені в додатку И.

5.8. Додатки

У додатках наводяться допоміжні матеріали: копії документів, витяги із законодавчо-нормативних документів, звіти, інструкції/положення/правила, результати соціологічних та маркетингових досліджень, громіздкі таблиці, рисунки тощо. Доцільність додатків визначається автором роботи за погодженням з науковим керівником.

У додатки виносять матеріал, який:

- 1) є необхідним для повноти роботи, але включення його до основної частини пояснювальної записки може захарастити логічне уявлення роботи;
- 2) не може бути послідовно розташований в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення.

У додатки виносяться проміжні математичні висновки, таблиці допоміжних вихідних даних, ілюстрації допоміжного характеру, анкети, проспекти. У тексті пояснювальної записки на додатки повинні бути посилання.

6. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

6.1. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра

Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра має відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення».

Приклад оформлення тексту кваліфікаційної роботи бакалавра наведений в додатку Л. Текст дипломної роботи набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали (29–30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм); шрифт текстового редактора – Times New Roman, розмір 14 мм. Поля: зліва – не менше 25 мм, справа – не менше 10 мм, зверху і знизу – не менше 20 мм.

Під час виконання роботи необхідно дотримуватися одномірної щільності, чіткості, контрастності й чіткості зображення впродовж усього тексту. Усі лінії, літери, цифри і знаки повинні бути однаково чорними у всій пояснювальній записці.

У таблицях і рисунках допускається використання шрифту 12 pt. У роботі не дозволяється використання напівжирного, підкресленого шрифту або курсиву. Помилки, описки, графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою і нанесенням на це ж місце виправленого зображення. Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви в тексті пояснювальної записки наводять мовою оригіналу. Допускається транслітерувати власні назви і наводити назви організацій в перекладі на мову пояснювальної записки, додаючи (при першій згадці) оригінальну назву.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки.

Структурні елементи: «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не нумерують.

Основна частина дипломної роботи бакалавра складається з розділів і підрозділів. Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Заголовки структурних елементів пояснювальної записки і заголовки розділів друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки без крапки в кінці, не підкреслюючи. Перенесення слів у заголовках розділів не допускаються. Якщо заголовок складається з двох речень, їх розділяють крапкою.

Заголовки підрозділів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Абзацний відступ повинен бути однаковим протягом всього тексту і дорівнювати п'яти знакам.

Відстань між заголовками розділу і наступним текстом або заголовком підрозділу має становити один рядок. Відстань між підрозділом і наступним

текстом також має становити один рядок. Відстань після закінчення тексту одного підрозділу і назвою наступного підрозділу – два інтервали.

Кожен розділ пояснювальної записки потрібно починати з нової сторінки. Не допускається розміщувати заголовок підрозділу в кінці сторінки, якщо після них слідує тільки один або жодний рядок тексту.

6.2. Вимоги до нумерації

6.2.1. Нумерація сторінок роботи

Сторінки роботи слід нумерувати арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи.

Номер сторінки проставляється у правому верхньому кутку сторінки без крапки в кінці.

Титульний лист включають до загальної нумерації сторінок роботи.

На титульному аркуші, аркушах завдання та аркуші змісту номер сторінки не ставиться.

Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі «Вступу». Ілюстрації і таблиці, розташовані на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок роботи.

6.2.2. Нумерація розділів, підрозділів

Розділи і підрозділи дипломної роботи бакалавра слід нумерувати арабськими цифрами.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами.

Наприклад: РОЗДІЛ 1.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, розділених крапкою. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка.

Наприклад: «2.3 Заголовок» (третій підрозділ другого розділу)

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Наприкінці заголовка крапку не ставлять.

6.3. Скорочення

Слова в тексті і в таблицях скорочувати не допускається. Виняток становлять скорочення слів і словосполучень, встановлені в державних стандартах або загальноприйняті в українській мові.

Дозволяється застосовувати скорочення слів і словосполучень, характерні для професійної галузі знань. Записуються такі скорочення одним із двох способів:

1) якщо кожне з них повторюється далі не менш трьох разів, – безпосередньо в тексті (у дужках після повного найменування при першому згадуванні);

2) або в переліку умовних позначень.

6.4. Ілюстрації

Ілюстрації (креслення, рисунки, схеми, діаграми), що поміщаються в тексті, іменуються рисунками. Рисунок, як правило, слід розміщувати безпосередньо після першого згадування його в тексті або на наступній сторінці.

На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті роботи. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрацію, розміри якої більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках.

Усі ілюстрації повинні мати назву. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією, відокремлених крапкою. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рис. 2.1. Заголовок» – перший рисунок другого розділу. Номер рисунка відокремлюють від його назви крапкою. Відстань між ілюстраціями і подальшим чи попереднім текстом має бути не менше ніж один рядок.

Приклад:

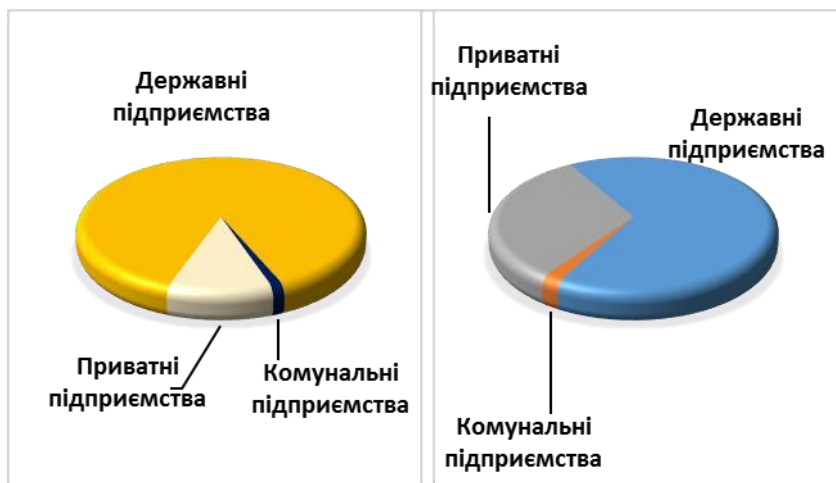

Рис. 2.1. Розподіл експорту та імпорту товарів за формами власності суб'єктів експортно-імпортової діяльності

6.5. Таблиці

Для зручності викладу тексту цифровий матеріал потрібно оформляти в таблицях. Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті роботи.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, які наводяться в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою. Наприклад, «Таблиця 1.3» – третя таблиця першого розділу.

Усі таблиці повинні мати назву. Назва повинна бути стислою і відбивати зміст таблиці. Слово «таблиця» пишуть без абзацного відступу, номер таблиці відокремлюють від його назви тире. Назву таблиці друкують малими літерами (крім першої великої), без крапки в кінці і поміщають над таблицею на одному рядку з її номером.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, то таблицю поділяють на частини, переносячи частину таблиці на наступну сторінку. При розподілі таблиці заголовки колонок на наступній сторінці замінюють відповідно арабськими цифрами, які приведені в додатковому рядку на попередній сторінці.

Слово «Таблиця ...» вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами справа без абзацного відступу пишуть: «Продовження таблиці ...» із зазначенням номера таблиці.

Приклад.

Таблиця 2.1 – Товарна структура експорту

1	Обсяг, млн. дол		2020 р. у відсотках до 2019 р., %	Питома вага у загальному обсязі, %	
	2	3	4	5	6
	2019 р.	2020 г.	2019 р.	2019 р.	2020 р.
Усього	33 907,0	32 955,1	97,2	100	100
У тому числі:					
машини, обладнання та транспортні засоби	5 569,8	5 809,2	104,3	16,4	17,6

Якщо таблиця переходить на іншу сторінку, її перенесення оформляють таким чином:

1	2	3	4	5	6

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з маленької, якщо вони складають одне речення з заголовком.

Підзаголовки, які мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиці крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки таблиці вказують в однині. Відстань між таблицями і подальшим чи попереднім текстом повинна дорівнювати одному рядку.

6.6. Перерахування

Перерахування в тексті позначають арабськими літерами з дужкою. Допускається подальша деталізація перерахувань. Для цієї мети використовують малі літери українського алфавіту з дужкою.

Перед кожною позицією переліку слід ставити цифру з дужкою, або не нумеруючи, – тире (перший рівень деталізації). Для подальшої деталізації переліку слід використовувати малі літери українського алфавіту з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклад.

Фінансове оточення підприємства становлять:

- 1) фінансові ринки;
- 2) фінансові інститути:
 - а) банки;
 - б) біржі;
 - в) пенсійні фонди;
 - г) інвестиційні компанії;
 - д) страхові компанії.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом відносно місцезоташування переліків першого рівня.

6.7. Формули

Формули розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються вперше, по центру рядка. В одному рядку можна розташовувати тільки одну формулу. Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком. Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою. Номер формули зазначають на рівні формули у круглих

дужках у крайньому правовому положенні, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під нею в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. Коли переносять формули на знаку операції множення, застосовують знак «х».

Приклад.

Фондовіддача характеризує ефективність використання основних фондів підприємства і визначається за формулою:

$$\text{Фв} = \text{ТО} : \text{ОФ}; \quad (1.3)$$

де ТО – валовий товарообіг;

ОФ – середньорічна вартість основних фондів.

6.8. Приклади та примітки

Приклади розташовують відразу після тексту, що вимагає пояснень.

Примітки розташовують безпосередньо після тексту, ілюстрації або таблиці, до яких вони належать.

Примітки до таблиці поміщають під лінією, що позначає закінчення таблиці. Примітку друкують через один інтервал.

Слово «Примітка» («Приклад») пишуть з абзацу, з великої літери, не підкреслюючи. Після цих слів ставлять крапку і на тому ж рядку з великої літери призводять текст примітки (прикладу).

Примітки нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Одну примітку (приклад) не нумерують, наприклад: «Примітка. Дані за обсягом експорту товару наведено у діючих цінах».

6.9. Посилання

Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором.

Посилання на джерела інформації в тексті роботи слід позначати порядковими номерами в квадратних дужках із зазначенням джерела та відповідної сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки.

Приклад.

Цитата в тексті «... в загальному обсязі робочого часу частина інформаційної роботи перевищує 70% [7, с. 46]».

У посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, ілюстрації, таблиці, формули, додатки зазначають їх номери.

При використанні посилань слід писати: «в розділі 1 ...», «на рис. 2.1 ...», «за формулою (2.4) ...», «в табл. 3.4 ...», «у додатку Б». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово «дивись», наприклад «див. табл. 3.2».

Зразок оформлення тексту пояснювальної записки дивися у додатку Л.

6.10. Оформлення додатків

Додатки слід оформляти як продовження дипломної роботи бакалавра у вигляді окремої частини, розташовуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті. Додатки повинні мати загальну з усією роботою наскрізну нумерацію сторінок. Кожний додаток друкується з нової сторінки. Усі додатки повинні бути перераховані в змісті.

Додатки як структурний елемент пояснювальної записки починаються з окремого листа, на якому вгорі з правого боку рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» (але без знака №) і велика літера, що позначає додаток.

Наприклад: «Додаток А».

Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Якщо додаток один, його теж позначають як «Додаток А».

Додаток повинен мати заголовок, надрукований під словом «Додаток» малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

Якщо додатками є копії документів, проспекти тощо, то перед копією варто помістити чистий аркуш, на якому посередині пишуть «Додаток» і його найменування. Сторінки копій нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію.

Текст кожного додатка, може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. Якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому куті зазначається «Продовження додатка...». Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння в тексті слід нумерувати в рамках кожного додатка.

Наприклад:

«Рис. Д.3.» – третій рисунок додатка Д;

«Таблиця А.2» – друга таблиця додатка А;

формула (В.1) – перша формула додатка В.

Зразок оформлення дивись у додатку К.

ДОДАТКИ

Додаток А

Примірний перелік тем кваліфікаційних (бакалаврських) робіт за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

1. Глобальні тренди світового економічного розвитку.
2. Економічна глобалізація та її вплив на сучасний розвиток світової економіки.
3. Транснаціоналізація сучасної світової економіки. Специфіка діяльності транснаціональних корпорацій.
4. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі за умов глобалізації.
5. Особливості міжнародної торгівлі послугами, динаміка її розвитку.
6. Особливості міжнародної торгівлі товарами, динаміка її розвитку.
7. Формування і розвиток світових товарних ринків.
8. Основні тенденції розвитку світового науково-технічного ринку.
9. Міжнародний туризм: структура і роль у розвитку світової економічної системи.
10. Система регулювання міжнародної торгівлі на різних рівнях.
11. СОТ та її роль у лібералізації світової торгівлі.
12. Інтеграційні процеси у світовому господарстві: сутність, об'єктивні передумови та сучасні тенденції розвитку.
13. Сучасна зовнішньоторговельна політика країни і засоби її здійснення (на прикладі конкретної країни).
14. Глобальні проблеми сучасності. Міжнародне співробітництво у вирішенні глобальних проблем.
15. Міжнародна трудова міграція: сучасні особливості та динаміка розвитку.
16. Особливості функціонування сучасного світового ринку робочої сили.
17. Світовий досвід регулювання міграції робочої сили (на прикладі конкретної країни або групи країн).
18. Особливості розвитку сучасного міжнародного руху капіталів.
19. Формування та проблематика функціонування сучасного міжнародного інвестиційного ринку.
20. Роль ТНК на сучасному етапі розвитку міжнародної економіки.
21. Баланс міжнародної заборгованості: значення та фактори впливу.
22. Тенденції розвитку світового валютного ринку.
23. Система міждержавних валютно-кредитних інститутів як регуляторів світової економіки у сфері валютно-фінансових відносин.
24. Міжнародний кредит: суть, форми, принципи та тенденції розвитку.
25. Україна в глобальних інтеграційних процесах.
26. Експортний потенціал економіки України.
27. Зовнішньоекономічна політика України: фактори формування та механізм її реалізації.
28. Структурний аналіз зовнішньоекономічної діяльності у двосторонньому співробітництві України з _____ (на прикладі конкретної країни)
29. Зовнішній борг України та шляхи вирішення проблеми.

30. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями (на прикладіМВФ, Світового Банку,.....).
31. Ефективність співробітництва України з міжнародними економічними організаціями (на прикладі СОТ,).
32. Міжнародні стратегії українських компаній (на конкретному прикладі).
33. Організація імпортової діяльності підприємств України (на конкретному прикладі).
34. Розвиток експортної діяльності підприємств України (на конкретному прикладі).
35. Вплив індустрії 4.0 на глобальну економічну архітектуру.
36. Цифровий характер міжнародних економічних відносин на сучасному етапі розвитку.
- 37.
- 38.
- 39.
- 40.

Додаток Б

Зразок оформлення титулу кваліфікаційної роботи бакалавра

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ФІНАНСІВ

Кафедра економіки та бізнесу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему:

Виконав (-ла) Прізвище, І.Б, гр. _____

спеціальності 292 Міжнародні економічні
відносини
ОПП Міжнародна економіка

Керівник Прізвище, І.Б

Харків – 202_

Додаток В

Зразок оформлення завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
ОПП Міжнародна економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Прізвище І., Б.

« ____ » _____ 202__ року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема

Керівник

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ДБТУ від « __ » _____ 202__ року № _____

Термін подання роботи _____ 202__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Етапи підготовки та захисту	Термін виконання
1. Вибір здобувачем теми і подання заяви на кафедру: затвердження тем і призначення наукових керівників, складання і затвердження індивідуальних завдань на виконання роботи	
2. Підготовка вступу і розділу 1 роботи	
3. Підготовка розділу 2 роботи	
4. Підготовка розділу 3 роботи, висновків і переліку використаних джерел	
5. Подання здобувачем завершеної роботи науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку	
6. Попередній розгляд роботи на комісії від кафедри	
7. Доопрацювання роботи, прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	
8. Захист роботи в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	

Дата видачі завдання « __ » _____ 202__ р.

Здобувач

(підпис)

(Прізвище І.Б.)

Керівник роботи

(підпис)

(Прізвище І.Б.)

Додаток Г

Зразок оформлення реферату кваліфікаційної роботи бакалавра

РЕФЕРАТ

Прізвище Ім'я По-батькові (виконавця роботи)

Назва роботи

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» - Державний біотехнологічний університет МОН України, 202_.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи __ стор., складається зі вступу, трьох розділів, висновків; містить __ таблиць, __ рисунків, __ додатків, __ джерел.

Ключові слова: (5-7 слів).

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. _____

Метою кваліфікаційної роботи є _____

Для досягнення мети в роботі сформульовано та вирішено такі завдання:

- _____;
- _____;
- _____;
- _____;
- _____;

Об'єктом дослідження є _____

Предметом дослідження є _____

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження полягає у

Публікації, апробація. Положення кваліфікаційної роботи бакалавра обговорювались на _____ (назва конференції, семінару тощо) _____ здобувачів вищої освіти та молодих вчених; (дата) (місто) (заклад).

Додаток Д

Приклад оформлення переліку умовних скорочень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ВВП – Валовий внутрішній продукт (GDP)
- ВНП – Валовий національний продукт (GNP)
- ЄСА – Єдиний європейський акт (SEA)
- ЄС – Європейський Союз (EU)
- ЄС-15 – Європейський Союз до розширення 2004 та 2007 рр.
- ЄЕСп – Європейська економічна спільнота (ЕЕС)
- МЗС – Міністерство закордонних справ
- НАТО – Організація Північноатлантичного договору (NATO)
- ООН – Організація Об'єднаних Націй (UN)
- СОТ – Світова організація торгівлі (WTO)
- ЦСЄ – Центральна та Східна Європа (СЕЕ)

Додаток Е

Засоби текстового зв'язку в науковій праці

Мовленнєва функція	Мовні засоби
Послідовність викладу	по-перше, по-друге, по-третє з одного боку, з іншого боку насамперед, наостанку передусім почнемо з того, що... спочатку також тепер далі водночас після того як... нарешті на закінчення
Ступінь вірогідності повідомлення	очевидно безумовно без сумніву безперечно напевне певна річ звичайно (як) відомо мабуть
Послідовність у часі	спочатку потім тепер насамперед перш ніж після того як... одночасно наприкінці
Причина і наслідок, умова і наслідок	якщо..., то оскільки тому (а) відтак позаяк таким чином внаслідок завдяки тому, що... у зв'язку з тим, що... через те, що... у результаті це пов'язано з... отже зважаючи на те, що... з огляду на те, що... з огляду на викладене вище зважаючи на викладене вище це спричиняється тим, що... це залежить від того, що...
Зіставлення, протиставлення	так само, як і... як..., так і (а) проте але навпаки

	в той самий час однак втім
Доповнення, уточнення	водночас зокрема крім того щоправда наприклад як-от цебто разом з тим точніше зауважимо
Узагальнення, висновок	отже таким чином відтак узагальнюючи сказане... з розглянутого можна зробити такі висновки.. зважаючи на викладене вище... звідси... звідси висновок... підсумовуючи...
Ілюстрація до сказаного	наприклад так проілюструємо це на... кілька прикладів опишемо кілька випадків, коли...
Перехід до нової думки	зозгляньмо... перейдемо до... ще одне:

Додаток Ж

Мовні засоби, які використовуються при цитуванні використаних джерел

ЦИТУВАННЯ	ПЕРЕКАЗ
К. писав / пише: «...»	К. вважав / стверджував, що...
Як пише / писав К.: «...»	К. гадав, що...
Як твердив ще К.: «...»	К. стверджував, що...
Як підкреслює К.: «...»	К. вказує на...
Згідно з К.: «...»	Автор наголошує на...
Згідно з уявленнями К.: «...»	К. виділяє / зазначає, що ...
За словами К.: «...»	За К., ...
На думку К.: «...»	За словами К., ...
К. гадає, що «...»	На думку К., ...
Як справедливо зазначив К.: «...»	З точки зору К., ...
К. вважає, що в цьому віці «...»	Згідно з К. / концепцією авторів, ...
К. зазначав з цього приводу, що «...»	К. вбачає головну причину ... в ...
К. так характеризує ... : «...»	К. дійшов висновку, що...
«..., – зазначає К., – ...»	У цій статті автор доходить висновку, що...
«..., – читаємо у К., – ...»	Якщо йти за К., то...
«..., – резюмує К., – ...»	К. зазначав / зазначає з цього приводу, що ...
Як не згадати слова К.: «...»	К. У своїй книзі «...» зазначає, що ...
Можна навести такі слова К.: «...»	К. пропонує / рекомендує ...
У К. знаходимо таку цитату: «...»	К. розрізняє / стверджує, що ...
Причину ситуації К. бачить у тому, що «...»	К. вважає, що...
К. відстоює точку зору, згідно з якою «...»	К. гадає / підкреслює, що ...

Додаток И

Приклади оформлення бібліографічних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко В. Державна економічна політика України в умовах глобалізації. Харків : Вид-во Форт, 2019. 328 с.
2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.
3. Вінчук Т. О. Економічні наслідки зростання експорту. *Економічна безпека* : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Харків : Слобожанщина, 2019. С. 103–108.
4. Влада очима історії : фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.11.2020).
5. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.
6. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
7. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с.
8. Кириченко К. Міжнародні рейтинги й індекси в системі оцінювання рівня соціальних, економічних і політичних трансформацій в Україні. *Управління розвитком*. 2017. № 1–2 (187–188). С. 18-26.
9. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. *Урядовий кур'єр*. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.
10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10– 22.
.....
.....
41. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
.....
49. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. *Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics*. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98– 108.
50. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.
51. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.

Додаток К
Приклад оформлення додатка
Додаток А

Таблиця А.1 – Аналіз чинників внутрішнього середовища туристичної агенції «XYZ»

Чинники внутрішнього середовища	Оцінка якості
1. МАРКЕТИНГ:	
1.1. Відомість на ринку	5
1.2. Частка ринку	3

Таблиця А.2 – Аналіз чинників зовнішнього середовища туристичної агенції «XYZ»

Чинники зовнішнього середовища	Оцінка якості
1. СПОЖИВАЧІ:	
1.1. Корпоративні клієнти	3
1.2. Приватні особи	5

Приклад оформлення розділів і підрозділів роботи

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ
РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття і призначення стратегії розвитку підприємства

Термін «стратегія»

.....

.....

1.2.

Додаток М
Макет відгуку наукового керівника

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу бакалавра
виконану на тему « _____ »
студента групи _____

1. Актуальність теми роботи _____
2. Оцінка змісту _____
3. Позитивні сторони роботи _____
4. Зауваження _____
5. Рекомендована оцінка _____
6. Додаткова інформація для ДЕК _____

Науковий керівник,
вчений ступінь, звання,
посада

«__» _____ 202__ р.

(підпис)

(ПІБ)

Додаток Н

Макет зовнішньої рецензії на дипломну роботу бакалавра

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра

на тему « _____ »

здобувача _____

1. Актуальність теми роботи _____
2. Висновки про відповідність теми роботи профілю спеціальності і завданню на її виконання _____
3. Оцінка структури і змісту роботи, використання сучасних методів дослідження і провідного досвіду _____
4. Позитивні сторони роботи _____
5. Оцінка оформлення тексту роботи _____
6. Недоліки виконаної роботи _____
7. Відгук і оцінка дипломної роботи бакалавра в цілому _____

Рецензент,
вчений ступінь, посада

(підпис)

(ПІБ)

Дата: « __ » _____ 202__ р.

Додаток П

Приклад оформлення основних елементів слайдів візуального супроводу

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та бізнесу

НАЗВА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Візуальний супровід доповіді на захисті кваліфікаційної роботи бакалавра

Виконав: здобувач вищої освіти гр. _____

ПІБ виконавця

Науковий керівник: наук. ступінь, наук.

звання

ПІБ наукового керівника

Харків 202__

Мета, об'єкт та предмет дослідження

Мета кваліфікаційної роботи полягає у ...

Для досягнення цієї мети в дипломній роботі поставлені та вирішені наступні завдання:

- завдання 1;
- завдання 2;
- завдання 3;
- завдання 4;
- завдання 5;
- завдання 6;
-

Об'єктом дослідження дипломної роботи є

Предметом дослідження є ...

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Мета і завдання кваліфікаційної роботи бакалавра	5
2. Порядок розробки і захисту кваліфікаційної роботи бакалавра	10
2.1. Формування тематики кваліфікаційної роботи бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»	10
2.2. Визначення та затвердження теми	11
2.3. Завдання на дипломну роботу бакалавра та календарний графік її виконання	11
2.4. Контроль за ходом виконання кваліфікаційної роботи бакалавра	12
2.5. Організація підготовки дипломної роботи бакалавра до захисту	14
2.5.1. Структура і опис документів для допуску кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту	14
2.5.2. Презентаційний матеріал	14
2.5.3. Відгук наукового керівника	15
2.5.4. Зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи бакалавра	16
2.6. Захист кваліфікаційних робіт бакалавра	16
2.7. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи бакалавра	17
2.8. Найбільш типові помилки, які допускаються при написанні кваліфікаційних робіт	20
3. Структура та зміст кваліфікаційної роботи бакалавра	22
4. Методичні вказівки до виконання вступної частини кваліфікаційної роботи бакалавра	23
4.1. Титульний аркуш	23
4.2. Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра	23
4.3. Реферат	23
4.4. Перелік умовних позначень	24
4.5. Зміст	24
5. Методичні вказівки до виконання основної частини пояснювальної записки	25
5.1. Структура основної частини пояснювальної записки	25
5.2. Вступ	26
5.3. Теоретичні аспекти досліджуваної проблеми	27
5.4. Аналіз проблемної ситуації в науковій області (об'єкті)	28
5.5. Розробка пропозицій із розв'язання проблемної ситуації	29
5.6. Висновки	30
5.7. Список використаних джерел	30
5.8. Додатки	31
6. Правила оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра	32
6.1. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра	32

6.2. Вимоги до нумерації	33
6.2.1. Нумерація сторінок роботи	33
6.2.2. Нумерація розділів, підрозділів	33
6.3. Скорочення	33
6.4. Ілюстрації	34
6.5. Таблиці	35
6.6. Перерахування	36
6.7. Формули	36
6.8. Приклади та примітки	37
6.9. Посилання	37
6.10. Оформлення додатків	38
Додатки	39
Додаток А. Примірний перелік тем кваліфікаційних (бакалаврських) робіт за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»	40
Додаток Б. Зразок оформлення титулу кваліфікаційної роботи бакалавра	42
Додаток В. Зразок оформлення завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра	43
Додаток Г. Зразок оформлення реферату кваліфікаційної роботи бакалавра	44
Додаток Д. Приклад оформлення переліку умовних скорочень	45
Додаток Е. Засоби текстового зв'язку в науковій праці	46
Додаток Ж. Мовні засоби, які використовуються при цитуванні використаних джерел	48
Додаток И. Приклади оформлення бібліографічних джерел	49
Додаток К. Приклад оформлення додатка	50
Додаток Л. Приклад оформлення розділів і підрозділів роботи	51
Додаток М. Макет відгуку наукового керівника	52
Додаток Н. Макет зовнішньої рецензії на дипломну роботу бакалавра	53
Додаток П. Приклад оформлення основних елементів слайдів візуального супроводу	54

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Укладачі:

УШАКОВА Наталія Григорівна
ПОМІНОВА Ірина Іванівна

Відповідальний за випуск зав. кафедри
економіки та бізнесу, проф. В. А. Гросул

Видано в авторській редакції
План 2021 р., поз.

Підп. до друку 10.09.2020. Формат 60×84 1/16. Папір офсет. Друк офс.
Ум. друк. арк. 3,6. Тираж 50 прим.

Видавництво МОНОГРАФ

ФОП Іванченко І.С.

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135.

Тел. +38-057-756-09-25, +38-050-40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua